

C. I M P L I K A C J E P R A K T Y C Z N E

ROCZNIKI PEDAGOGICZNE

Tom 7(43), numer 2 – 2015

DOI: [http://dx.doi.org/10.18290/rped.2015.7\(43\).2-7](http://dx.doi.org/10.18290/rped.2015.7(43).2-7)

JOLANTA ANDRZEJEWSKA

PRZESTRZEŃ PRZEDSZKOLA PRZYJAZNA KSZTAŁTOWANIU GOTOWOŚCI DZIECKA DO NAUKI CZYTANIA I PISANIA

Współczesna edukacja przedszkolna ma za zadanie wspierać dziecko w rozwoju jego potencjału edukacyjnego. Dziecko w wieku przedszkolnym to niepowtarzalny, aktywny podmiot uczący się, który poprzez właściwą edukację będzie mógł przekształcać świat. Dziecko rozwijające się w odpowiedniej otwartej przestrzeni edukacyjnej¹ charakteryzuje się świadomością sprawstwa, ciekawością poznawczą, samodzielnością badawczą, aktywnością twórczą, odpornością emocjonalną, umiejętnością planowania i organizowania własnych działań i umiejętnością korzystania z różnych źródeł informacji.

Dziecko w trakcie edukacji przedszkolnej realizowanej w różnych formach organizacyjnych ma doświadczać: „autonomii i sukcesu, twórczej radości uczenia się, nabierać wiary we własne możliwości, być stymulowane rozwojowo, uczyć się samokontroli i samooceny”².

Proponowana przez M. Foucaulta³ refleksja nad władzą w ogóle, w tym także władzą nauczycielską, zmusza do refleksji nad kategorią skutków określonych praktyk edukacyjnych wprowadzanych przez pedagogów. Nauczyciel

Dr hab. Jolanta ANDRZEJEWSKA – Instytut Pedagogiki, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; e-mail: jolanta.andrzejewska@poczta.umcs.lublin.pl

¹ K. GAWLICZ, *Gotowi do podporządkowania się. Edukacja przedszkolna jako proces kształtowania zdezintegrowanych podmiotów*, w: D. KLUS-STĄSKA (red.), *Antyedukacja wczesnoszkolna*, Kraków: Impuls 2014.

² J. ANDRZEJEWSKA, *Wizja dziecka w programach wychowania przedszkolnego*, R. BURKOVIČOVÁ (red.), *Aktuální otázky preprimárního a primárního vzdělávání*, Ostrava 2010, s. 61.

³ M. FOUCAULT, *Nadzorować i karać. Narodziny więzienia*, tłum. J. Komendant, Warszawa: Aletheia 1998

małego dziecka, jako budowniczy sytemu jego wiedzy, twórca odporności emocjonalnej wychowanka i przewodnik po różnych elementach kultury proponowanych w nowoczesnym społeczeństwie, musi stale czuwać nad obszarami kontroli: dziecięcej aktywności, jego czasu i przestrzeni. Bardzo ważne jest dla wychowanka, aby nauczyciel świadomie i umiejętnie wykorzystał jego aktualne możliwości oraz umiejętności do rozwijania i kształtowania nowych kompetencji w różnych przestrzeniach edukacyjnych.

Wychowawca, opowiadając się za określoną teorią pedagogiczno-psychologiczną i praktyką edukacyjną, wyznacza w dużym stopniu drogi rozwoju swoich wychowanków. Nauczyciel małego dziecka powinien zatem cechować się ogromną wrażliwością pedagogiczną, umiejętnościami krytycznego oglądu rozwiązań edukacyjnych i własnej pracy, posiadać wiedzę merytoryczną i umiejętności metodyczne, mieć pozytywną wizję rozwoju dziecka i świadomości celów własnych działań.

W pracy z małym dzieckiem nauczyciel powinien szczególnie troszczyć się o relacje podmiotowe między nim a wychowankiem. „Świadomie i konsekwentnie musi obdarzać dziecko uwagą, zainteresowaniem, poszerzać pole jego samodzielności w działaniu i decydowaniu, uczyć odpowiedzialności, pozwalać na realizację pomysłów dziecka, przyznawać mu prawo do błędu i uczyć pokonywania drogi od porażki do sukcesu”⁴, podtrzymywać wiarę we własne siły, dawać dziecku okazje do przeżywania sukcesu i budowania wyważonej samooceny.

Umiejętności nauczyciela do wyzwalania u dzieci wielostronnej aktywności, wychodzenia z własną inicjatywą, poszerzania zainteresowań działań powodują, że wychowankowie znacznie przekraczają swoje aktualne możliwości.

1. BUDZENIE GOTOWOŚCI DZIECKA

Efektom wieloletniej systematycznej pracy nauczyciela i rodziców jest gotowość dziecka do rozpoczęcia nauki, która polega na chętnym podejmowaniu nowych zadań, łatwości przystosowania się do nieznanego środowiska, ufności do nowych osób i zmienionej sytuacji życiowej.

Pojęcie gotowości szkolnej wiąże się z definicją gotowości do uczenia się, która dotyczy⁵: zainteresowania dziecka uczeniem się, chęcią bycia uczniem

⁴ J. LUBOWIECKA, *Kompetencje pedagogiczne nauczycielki przedszkola w zmieniających się realiach edukacyjnych*, w: *Aktualni otázky*, s. 224.

⁵ E. HURLOCK, *Rozwój dziecka*, tłum. B. Hornowski, S. Kowalski, B. Rosemann, Warszawa: PWN 1985.

i samodzielnego uczenia się, trwałości zainteresowań, kontynuowania uczenia się pomimo trudności i niepowodzeń oraz osiąganie postępów.

Gotowość szkolna jest pojęciem związanym z rozwojem dziecka. Kryteria gotowości szkolnej są jednak pochodną systemu edukacji, wymagań nauczyciela, aspiracji rodziców i dziecka. Własna aktywność dziecka stanowi zatem bezpośredni wyznacznik jego rozwoju, także w zakresie kompetencji istotnych w procesie nabywania przez dziecko dojrzałości szkolnej. Gotowość szkolna to taki poziom rozwoju fizycznego, społecznego i psychicznego, który czyni podmiot wrażliwym i podatnym na działania szkolne oraz systematyczne nauczanie i wychowanie.

Powodzenie dziecka w szkole uwarunkowane jest wieloma czynnikami, między innymi poziomem jego gotowości do nauki pisania i czytania. Gotowość do czytania⁶ czyni dziecko wrażliwym na znaki, symbole, ich istotę, znaczenie w procesie komunikowania się, a zarazem chętnym do podejmowania zadań związanych z opanowaniem tej umiejętności. Gotowość do czytania w aspekcie rozwoju metajęzykowym opisuje G. Krasowicz-Kupis⁷ i traktuje jako „osiągnięcie przez dziecko takiego poziomu rozwoju fizycznego, społecznego i psychicznego, że staje się wrażliwe i podatne na systematyczne nauczanie czytania i pisania”.

Zdaniem A.I. Brzezińskiej⁸, gotowość do nauki czytania i pisania jest rozpatrywana w trzech aspektach:

- gotowość psychomotoryczna
- gotowość słownikowo-pojęciowa
- gotowość emocjonalno-motywacyjna.

Gotowość psychomotoryczna umożliwia sprawne opanowanie techniki czytania i pisania. Umiejętnościami fragmentarycznymi wchodzącymi w zakres tego aspektu gotowości są: rozpoznawanie, klasyfikacja, różnicowanie różnorodnych znaków i symboli graficznych według istotnych cech (np. kształtu, wielkości, koloru); kojarzenie znaków graficznych z dźwiękami, obrazami, innymi znakami według przyjętej zasady w danym języku; wyróżnianie braków/różnic w znakach graficznych, a u starszych dzieci znajomość nazw liter;

⁶ E. JASZCZYSZYN, *Modele edukacji czytelniczej w przedszkolu a gotowość do czytania i umiejętności czytania dzieci sześciolletnich*, Białystok: Trans Humana 2010, s. 62.

⁷ G. KRASOWICZ-KUPIS, *Rozwój metajęzykowy a osiągnięcia w czytaniu u dzieci 6-9-letnich*, Lublin: Wydawnictwo UMCS 1999.

⁸ A. BRZEZIŃSKA, *Gotowość dzieci w wieku przedszkolnym do czytania i pisania*, Poznań: WSiP 1987, s. 44.

odwzorowywanie znaków i liter; rozpoznawanie liter o różnym zapisie (np. wielkimi literami, różnym kształtem liter).

Zdjęcie 1. Pomoc dydaktyczna ułatwiająca dzieciom rozpoznawanie litery k

Aby dziecko w przedszkolu uzyskało pełną gotowość psychomotoryczną, należy rozwijać, ćwiczyć i doskonalić:

- rozwój fizyczny
- procesy poznawcze i operacje umysłowe
- funkcje języka
- czytanie globalne
- rozwijanie funkcji: słuchowej i artykulacyjnej, wzrokowej i orientacji przestrzennej, motorycznej, funkcji symbolicznej, koordynacji wzrokowo-słuchowo-ruchowo-myślowej⁹.

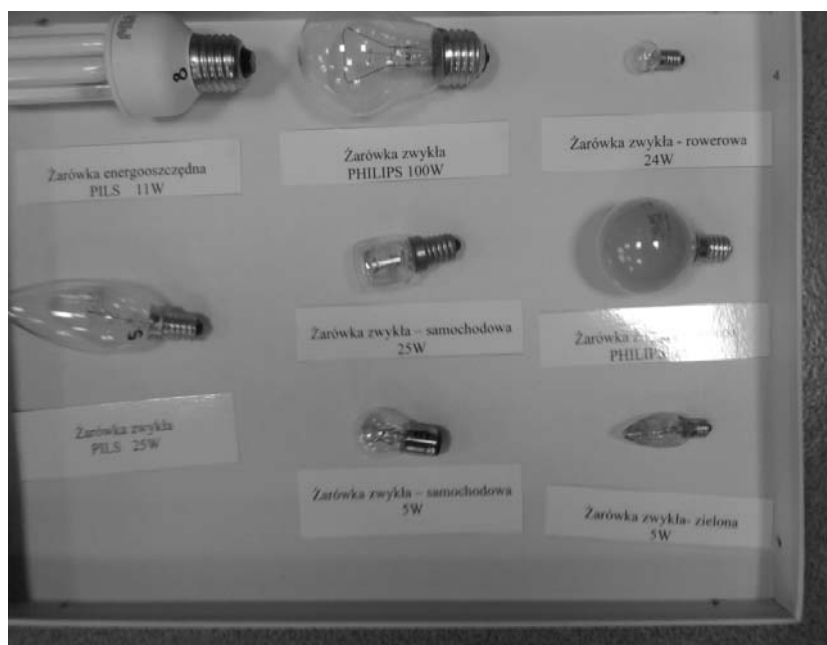
⁹ J. ANDRZEJEWSKA, J. WIERUCKA, *Razem w przedszkolu. Program wychowania przedszkolnego*, Warszawa: WSiP 2008, s. 105.

Zdjęcie 2. Pomoc dydaktyczna zachęcająca dzieci do czytania globalnego

Gotowość słownikowo-pojęciowa wiąże się z zasobem dziecięcego doświadczenia psychologicznego i językowego, które warunkuje dostrzeganie, rozpoznawanie i rozumienie znaczeń wybranych symboli graficznych i dźwiękowych. Sprawnościami cząstkowymi wchodzącymi w zakres tego aspektu gotowości są: umiejętność wyjaśniania treści pojęć prostych i złożonych, rozwiązywania problemów (w tym językowych) i radzenia sobie z sytuacjami nieznanymi i trudnymi. W celu ukształtowania tych umiejętności dziecko powinno: osiągnąć zdolność abstrahowania, klasyfikowania, uzasadniania i nazywania różnorodnych obiektów. Gotowość słownikowo-pojęciowa sprowadza się między innymi do dostrzegania pisma w różnych sytuacjach życiowych i rozumienia znaczeń. Ważne jest w tym aspekcie gotowości do czytania, aby dziecko doskonale operowało posiadanym doświadczeniem poznawczym, językowym i pojęciowym. Od tego zależy podkładanie pod brzmienie odczytywanych słów bogactwa treści płynących z osobistej wiedzy i doświadczeń. Dlatego niezmiernie ważne w przedszkolu jest bogacenie wiedzy osobistej dzieci w zakresie: rzeczywistości społecznej, relacji międzyludzkich, emocji i uczuć, kultury środowiska lokalnego, zdobyczy nauki, techniki, przyrody ożywionej i nieożywionej. Dla przedszkolaka istotne

jest dysponowanie bogatym doświadczeniem językowym, związanym z językiem mówionym (doświadczenia w kontaktach z osobami obcymi i bliskimi, rówieśnikami i osobami w różnorodnym wieku, o różnym statusie społecznym), bogatym zasobem słownictwa, umiejętnością spontanicznego wypowiedzania się w różnych sytuacjach. Dlatego rodzice i nauczyciele powinni stawiać dziecko w wieku przedszkolnym w różnych sytuacjach, w których będzie ono musiało osiągnąć różne cele interakcyjne (np. zaprezentować się, przekonać kogoś, rozkazać, poprosić, zmotywować, przestraszyć, wynegocjować). Ważnym zadaniem dorosłych przebywających z dzieckiem powinno być bogacenie jego słownictwa.

Zdjęcie 3. Pomoc dydaktyczna uściślająca pojęcie „żarówka”

Gotowość emocjonalno-motywacyjna wiąże się z odkrywaniem istoty języka pisanego i zasad nim rządzących oraz rozumienia jego znaczenia w procesie porozumiewania się i przekazywania kulturowym. Sprawnościami cząstkowymi wchodzącymi w zakres tego aspektu gotowości są: umiejętność wyróżniania formalnych cech tekstu, ilustracji, znaku-ozdobnika, wyrazów, umiejętność podawania cech różniących czytanie od mówienia, rozumienie istoty czytania i pisanie. Ażeby ukształtować wyżej wymienione umiejętności, dziecko musi być pozytywnie nastawione na poznawanie świata (w tym świata pisma);

odkrywanie i badanie istoty rzeczy, zjawisk i procesów; samodzielne próbowanie różnych dróg działania i rozwiązywania trudności, problemów, zawiłości i łamigłówek. Dziecko gotowe emocjonalnie i motywacyjnie do czytania i pisania powinno wiedzieć, jakie ma znaczenie dla niego i jego działania fakt posiadania tych umiejętności. Dziecko musi odczuwać potrzebę samodzielnego czytania i pisania, co motywowałoby je do wysiłku, by tę potrzebę zaspokoić. Ważne jest, aby stworzono mu okazję do samodzielnego poszukiwania wiedzy w celu znalezienia odpowiedzi na nurtujące dziecko problemy, pośrednio postawione przez mądrego dorosłego.

2. PRZESTRZEŃ EDUKACYJNA PRZEDSZKOLA

Nauczyciel przedszkolny jest kreatorem przestrzeni kulturowej, społecznej i edukacyjnej, w której przebywa dziecko. Jego zadaniem jest stworzenie takich warunków, aby dziecko przede wszystkim poprzez uczenie się spontaniczne i spontaniczno-reaktywne nabyło gotowość do nauki czytania i pisania we wszystkich aspektach.

W zakresie gotowości emocjonalno-motywacyjnej wychowawca powinien w planie dnia przedszkola uwzględnić dwudziestominutowy **codzienny kontakt dziecka z książką**, czasopiśmie, komiksem czytany przez nauczyciela lub zaproszonego gościa (np. rodziców, babcię, ekspertów w określonej dziedzinie). Dziecko w takiej sytuacji będzie miało możliwość odkrywania w towarzystwie dorosłego, na czym polega różnica między czytaniem a mówieniem, między treścią książki a treścią ilustracji i rozbudzania własnych zainteresowań czytelniczych. Nauczyciel powinien zaprojektować w planie tygodnia wyjście do biblioteki osiedlowej, szkolnej lub pobliskiej księgarni w celu budowania napięcia związanego z wypożyczeniem książki, poszukiwaniem książki zgodnie z aktualnymi zainteresowaniami dziecka.

Zaaranżowanie przestrzeni edukacyjnej przedszkola przez nauczyciela ma duże znaczenie w zakresie motywowania dziecka do wysiłku podczas kontaktu ze światem pisma. Nauczyciel, projektując przestrzeń budzącą gotowość dziecka do czytania i pisania, powinien stworzyć szereg kącików zainteresowań. Najczęściej w salach przedszkolnych można dostrzec **kącik książek**. W tej przestrzeni dzieci oglądają zbiory książek, czasopiśmie, komiksów; gromadzą ulubione pozycje książkowe przyniesione z domu, których problematyka jest skorelowana z omawianym tematem tygodnia, umieszczają własnoręcznie zrobione książeczki, uczą się wierszy, przysłów i rymowanek z książeczek dziecięcych; słuchają teksty czytane przez nauczyciela.

Zdjęcie 4. Kącik książki o zwierzętach wodnych

Innym rodzajem przestrzeni w sali przedszkolnej związanej z budzeniem gotowości do czytania i pisania w aspekcie psychomotorycznym jest **kącik kultury i tradycji**. W nim dzieci przeglądają albumy, pocztówki, prezentacje (np. z pomnikami Syrenki – Warszawa, Chopina w Łazienkach, M. Kopernika w Toruniu – słynny polski astronom), zdjęcia przodków, fotografie, reprodukcje, filmy, bajki, znaki astronomiczne, stroje ludowe, dawne wynalazki, zdjęcia własnej miejscowości z minionych lat. Przedszkolaki w kąciku kultury poznają znaczenie wybranych przedmiotów, np. berło, tron, korona – władza, tort, świeczki – urodziny, mapa – poszukiwanie, zegar – czas, rytm życia, maski – karnawał, maska afrykańska – łączność z przodkami, oraz rozpoznają i reagują na umowny znak, symbolikę, np. purpura (władza), czerń (żałoba), i uczą się interpretowania znaków w szerszym kontekście. W kąciku mogą znajdować się zadania wymagające percepcji materiału symbolicznego, np. polecenie zapalenia zniczy na cmentarzach, ułożenia kamieni na cmentarzach żydowskich.

W przedszkolu ważny jest **kącik teatralny**. W nim dzieci uczą się ról, wzbogacają słownik, ćwiczą kulturę żywego słowa, poznają symbolikę ubioru, np. czerwony kaptur – bajka, kostiumy karnawałowe – bal, welon, biała

suknia – wesele, biżuteria – dobrobyt, uczą się kojarzyć ubranie z okazją, uroczystością, tradycją, konwenansem. W tym kąciku poznają znaczenie gestów i rozwijają ekspresyjne wyrażanie siebie, np. kręcenie głową – dezaprobatą, kiwanie głową – aprobatą, machanie rąk – pożegnanie, powitanie, tupanie nogą, rozłożenie rąk – bezradność, uśmiech – radość, przyzwolenie, płacz – żal, podniesione brwi – zdziwienie, wydęte policzki – obrażanie się¹⁰. W dobrze zorganizowanym kąciku teatralnym powinny znajdować się różnorodne przedmioty codziennego użytku i rytualne¹¹ (berło, korona, latający dywan), stroje postaci bajkowych, osób reprezentujących różne zawody, postaci fikcyjnych, znane dzieciom teksty sztuk teatralnych oraz duże lustro, dzięki którym dzieci zdobędą świadomość własnego ciała i różnych gestów, postawy ciała, umownych ruchów. W tym kąciku dzieci uczą się zwracać uwagę na znaki w otoczeniu, wykonują zadania wymagające percepcji materiału symbolicznego i wykorzystania znaków w inscenizacjach.

Podczas realizacji projektów edukacyjnych zachęcających dzieci do poznawania świata i czytania, przydaje się w przedszkolu dobrze zorganizowany **kącik odkrywcy i badacza**, w którym dzieci i nauczyciel poznają zbiory encyklopedii, słowników, przewodników, map, instrukcji, atlasów, książek kucharskich i informacje zawarte na stronach internetowych. W tej przestrzeni dzieci dowiadują się, że istnieją różne źródła wiedzy i przydatna jest umiejętność odczytywania zakodowanych informacji. Wychowankowie, podglądając czynności nauczyciela, dostrzegają pismo w różnych sytuacjach życiowych i poznają jego znaczenie. Dzięki pomocom dydaktycznym, umieszczonym w kąciku badacza i odkrywcy, do badania właściwości i cech rzeczy lub zjawisk (np. pływanie i tonięcie ciał w wodzie, powstawanie tęczy w sali przedszkolnej), w dzieciach rośnie pragnienie prowadzenia doświadczeń i eksperymentów. Podczas tych czynności dzieci dowiadują się, że należy właściwie odczytywać instrukcje, polecenia, odpowiedzi. W kąciku odkrywcy uczą się porównywania eksponatów na zdjęciu, na schematach z rzeczywistymi obrazami.

W wieku przedszkolnym ważną aktywnością dziecka jest zabawa. Nauczyciel planując kącik do zabawy tematycznej, pomaga dzieciom z:

- określaniem podstawowych efektów pracy ludzi różnych zawodów
- wyodrębnieniem narzędzi i charakterystycznych cech ubioru
- poznawaniem różnorodnych czynności pracowników
- zapamiętaniem procesów wytwarzania produktu.

¹⁰ Tamże, s. 93.

¹¹ Tamże, s. 94.

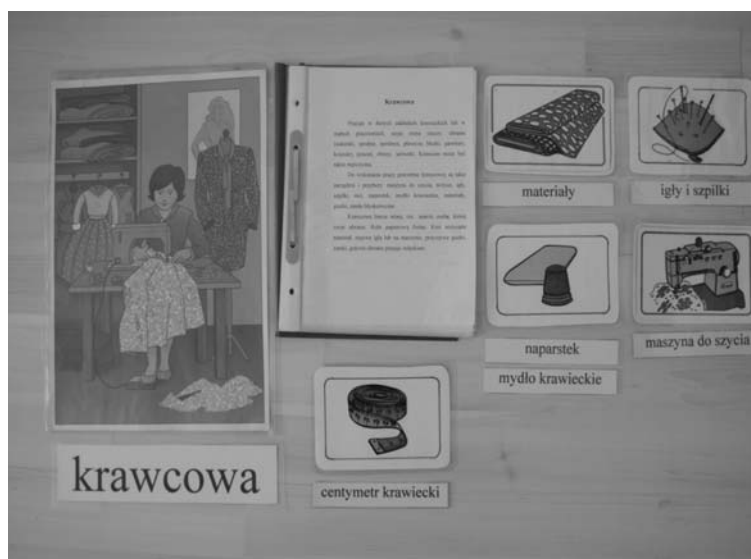

Zdjęcie 5. Pomoc dydaktyczna związana z badaniem przez dziecko nasion

Nauczyciel projektując przestrzeń do **zabaw w role**, nie tylko powinien zadbać o atrybuty potrzebne do odgrywania roli (ubiór, narzędzia, aranżacja przestrzeni sali), ale również wiedzę dostępną dzieciom o danym zawodzie zapisaną w obrazkach i wyrazach do czytania globalnego.

Zdjęcie 6. Pomoce dydaktyczne wzbogacające zabawę tematyczną „murarz”

Zdjęcie 7. Pomoce dydaktyczne zapoznające zabawę tematyczną „krawcowa”

Dzieci w toku edukacji przedszkolnej i szkolnej uczą się poprzez naśladowanie innych członków społeczeństwa korzystania z dobrodziejstw cywilizacji. **Czytanie książek w przedszkolu przez zaproszonych ekspertów**, np. odczytanie przez kucharza przepisu zawartego w książce kucharskiej lub korzystanie przez nauczyciela w czasie pracy z dziećmi z źródeł informacji (słownika, encyklopedii, albumu, atlasu), jest dla dzieci przykładem, że warto posiłkować się książką podczas rozwiązywania problemu i efektywnego działania. Przykładem egzemplifikacji, zdobytej wiedzy naukowej przez dzieci od eksperta, może być wykonanie własnych książeczek do kącika badacza, opowiadanie ich treści, prezentowanie ich gościom. Czytanie własnoręcznie wykonanych książeczek inspirowane przez dzieci do poszukiwania różnych tematów i zwiększa ich zainteresowanie nowymi pojęciami oraz obszarami wiedzy.

Gotowość do nauki czytania i pisania dzieci rozwijają także w **kąciku przyrodniczym**. W tej przestrzeni sali dzieci poznają kalendarz pogody i symbole w nim wykorzystywane, odczytują kalendarz i pory roku z barw (barwy nieba, roślin, ziemi), porównują wyrazy do globalnego czytania z kolorystyką krajobrazu za oknem, temperaturę, poznają symbole, np. orzeł (moc, wolność, dobry wzrok), sowa (mądrość), pies (wierność), niedźwiedź (siła i moc), renifer (św. Mikołaj), bociany (Polska), dąb (siła). Nauczyciel może razem z dziećmi przygotowywać ekspozycje i książeczki do kącika przyrodniczego. Wspólnie z wychowankami zaplanować i wykonać szatę graficzną

Zdjęcie 8. Propozycja książeczki do wykonania przez dzieci i nauczyciela

książeczki, gromadzić wiedzę, selekcjonować ją, klasyfikować informacje na istotne i o mniejszym znaczeniu, a tym samym uczyć dzieci korzystania z różnych zasobów wiedzy i zachęć do nauki czytania.

Zdjęcie 9. Książeczka zawiera tekst do czytania globalnego przez dziecko i tekst odczytywany przez nauczyciela

Przedszkolak, aby dobrze mógł funkcjonować w świecie społecznym, powinien bezbłędnie odkodowywać symbole znajdujące się w jego otoczeniu. Nauczyciele w celu rozwijania funkcji symbolicznej organizują **kącik religijny** (wychowankowie wdrażani są do rozumienia metafor, np. krzyż symbolizujący życie i nieśmiertelność, serce – miłość, kościół – dom Boży, kadzidło – oczyszczenie, różaniec – modlitwa, Arka Przymierza – wyjście, Arka Noego – symbol wiary, świeca – Bóg) i **kącik patriotyczny**, w którym dzieci poznają symbole i znaki, np. flaga Polski, godło kraju, barwy narodowe.

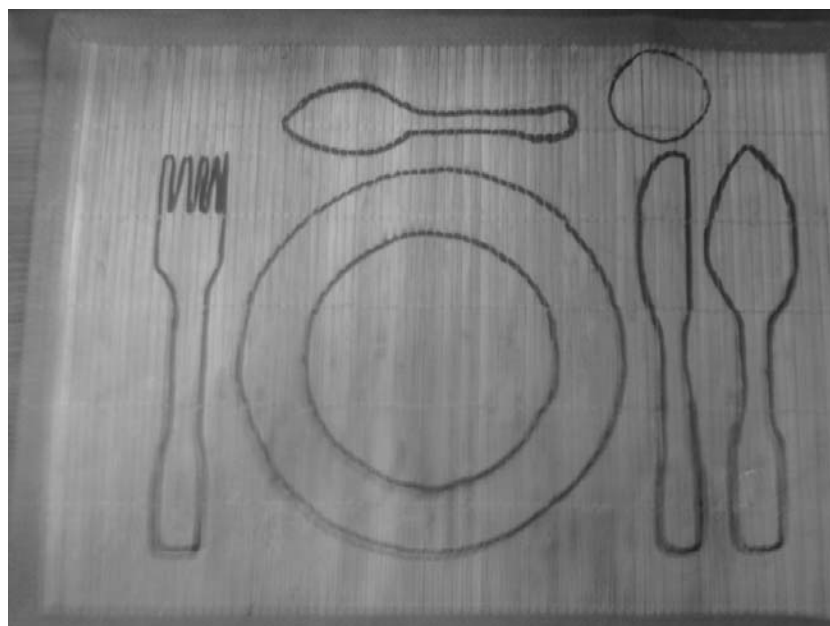

Zdjęcie 10. Notowanie przez dzieci informacji o Australii

Nauczyciel przedszkola kształtując gotowość psychomotoryczną do nauki czytania i pisanie, powinien zwrócić uwagę na rozszerzanie słabo rozwiniętej w przedszkolach funkcji symbolicznej. Dziecko w wieku przedszkolnym cechuje intensywny rozwój zdolności do symbolicznego ujmowania rzeczywistości. Okazją do stosowania oznaczników są zabawy symboliczne, rysowanie, mowa. „Symbole są najważniejszą częścią tożsamości kulturowej, wypełniają treścią każdy fragment życia. Czerpią inspiracje ze wszystkich dostępnych źródeł ożywionych i nieożywionych, przejawiają się w każdej formie, jako obrazy, metafory, dźwięki, gesty, jako osoby w mitach, legendach, rytuałach i obyczajach. Od najwcześniejszych czasów symbolika jest obecna w każdej kulturze, strukturze społecznej, religijnej, kształtuje wszystkie systemy pojęć oraz rzutuje na ludzką wizję wszechświata i na nasze w nim miej-

sce. Znaki są integracyjną częścią świata, w którym żyjemy”¹². Znaki dotyczą rozmaitych aspektów ludzkiego życia. Pojawiają się w społecznościach ludzkich, naturze, w mitach i świętych tradycjach oraz cyklu ludzkiego życia.

Nauczyciel przedszkola może skupić uwagę dziecka, zainteresować go i zachęcić do odkodowywania świata. Przedszkolak powinien poznać i zapamiętać symbole wizualne, takie jak obraz, fotografia, fresk, grafika, malarstwo, mandale, pismo, alfabet, rzeźba, reklama, film, maski, piktogramy, np. pasy na jezdni, logo (określona firma), znaki drogowe, znaki pogody. Dziecko powinno orientować się w symbolach związanych z architekturą, np. zamek (potęga), dom (schronienie, rodzina), Pałac Kultury, Zamek Królewski (Warszawa), igloo (dom, życie rodzinne), piramida (wniebowstąpienie, zwycięstwo życia nad śmiercią). Odczytywanie kodów matematycznych (liczba, figura, cyfra) jest na początku dla dzieci nowym wyzwaniem, ale w miarę doświadczeń rozumienie i używanie tych symboli staje się oczywiste. Przedstawienie przez dzieci własnych wrażeń i przeżyć za pomocą symboli czy „zapisanie” treści za pomocą znaków wiersza lub własnego doświadczenia w „Dziennikach badacza” wydaje się zadaniem oczywistym w nowoczesnym przedszkolu.

Zdjęcie 11. Mata ułatwiająca dziecku nakrycie sztućców

¹² Tamże, s. 90.

Nauczyciel w przedszkolu stale towarzyszy dzieciom w różnych sytuacjach, które mogą być wykorzystywane do budzenia gotowości do czytania. **Czynności dzieci związane z kulturą dnia codziennego** są okazją do zainteresowania dziecka światem pisma i symboli. Podczas pobytu dziecka w łazience ma ono możliwość odczytywania symboli własnego znaczka, własnego imienia, zasad zapisanych na piktogramach, kolejności wykonywania czynności podanych w instrukcjach obrazkowych lub w formie krótkich zdań. W trakcie samodzielnego nakrywania do stołu – rozkładania talerzy, kubków, sztućców i serwetek dziecko może odczytywać schematy ułożenia wszystkich przedmiotów, odkodowywać symbole i znaki.

Przedszkolakom jest trudno zapamiętać następstwo kolejnych czynności. Dobrym pomysłem jest zamieszczenie piktogramów ułatwiających dzieciom planowanie czynności, przewidywanie kolejnych zdarzeń i organizowanie własnego czasu. Na zapisie obrazkowym opiera się między innymi edukacja w planie daltońskim.

Zdjęcie 12. Organizacja dnia dziecka zapisana w piktogramach

Zdjęcie 13. Planowanie dnia w przedszkolu w systemie daltońskim

*

Edukacja dziecka powinna odbywać się w przyjaznej atmosferze i w bogatym oraz różnorodnym otoczeniu. Jedynie doskonale przygotowanie zawodowe nauczyciela i jego refleksyjny stosunek do działań podejmowanych przez dzieci w grupie przedszkolnej może wyznaczyć nowe kierunki zmiany przestrzeni edukacyjnej, budzącej gotowość dziecka do poznawania świata, w tym świata pisma.

BIBLIOGRAFIA

- ANDRZEJEWSKA J.: Wizja dziecka w programach wychowania przedszkolnego, w: R. BURKOVIČOVÁ (red.), Aktuální otázky preprimárního a primárního vzdělávání, Ostrava 2010.
- ANDRZEJEWSKA J., WIERUCKA J.: Razem w przedszkolu. Program wychowania przedszkolnego, Warszawa: WSiP 2008.
- BRZEZIŃSKA A.: Gotowość dzieci w wieku przedszkolnym do czytania i pisania, Poznań: WSiP 1987.
- FOUCAULT M.: Nadzorować i karać. Narodziny więzienia, Warszawa: Aletheia 1998.
- GAWLICZ K.: Gotowi do podporządkowania się. Edukacja przedszkolna jako proces kształtowania zdezintegrowanych podmiotów, w: D. KLUS-STANISKA (red.), Antyedukacja wczesnoszkolna, Kraków: Impuls 2014.
- HURLOCK E.: Rozwój dziecka, Warszawa: PWN 1985.
- JASZCZYŹYŃSKA E.: Modele edukacji czytelniczej w przedszkolu a gotowość do czytania i umiejętności czytania dzieci sześciolletnich, Białystok: Trans Humana 2010.
- KAMIŃSKA K.: Nauka czytania dzieci w wieku przedszkolnym, Warszawa: WSiP 1999.
- KRASOWICZ-KUPIS G.: Rozwój metajęzykowy a osiągnięcia w czytaniu u dzieci 6-9-letnich, Lublin: Wydawnictwo UMCS 1999.
- LUBOWIECKA J.: Kompetencje pedagogiczne nauczycielki przedszkola w zmieniających się realiach edukacyjnych, w: R. BURKOVIČOVÁ (red.), Aktuální otázky preprimárního a primárního vzdělávání, Ostrava 2010.

PRZESTRZEŃ PRZEDSZKOLA PRZYJAZNA KSZTAŁTOWANIU
GOTOWOŚCI DZIECKA DO NAUKI CZYTANIA I PISANIA

S t r e s z c z e n i e

W rozwoju potencjału twórczego dziecka istotną rolę odgrywa odpowiednio zorganizowane środowisko rodzinne i szkolne, które charakteryzuje się przyjazną atmosferą emocjonalną oraz bogatym otoczeniem materialnym.

Zadaniem nauczycieli jest celowe tworzenie takiego środowiska, aby w każdym momencie dziecko mogło się uczyć i aktywnie budować własną wiedzę podczas zajęć angażujących jednocześnie umysł, emocje i różne obszary wiedzy. Prezentowany tekst przedstawia główne idee i cechy uczenia się dziecka przez współpracę w zespołach badawczych.

Słowa kluczowe: nauczyciel, uczeń.

PRESCHOL AS A FRIENDLY SPACE FOR SHAPING THE CHILD'S READINESS
TO TEARN READING AND WRITING

S u m m a r y

An appropriately created family and school environment, which is characterized by a friendly emotional atmosphere and luxurious physical surroundings, play a significant role in the development of the child's artistic potential.

The task of teachers is to deliberately create such an environment, so that, at any time, the child can learn and actively build his/her own knowledge during activities involving simultaneously the mind, emotions and different areas of knowledge. The presented text depicts the main ideas and features of achild's learning by working in study groups.

Key words: teacher, pupil.